Maastricht in Beeld

De kapel van de Zusters Onder de Bogen

69

maart 2025

De kapel van de Zusters Onder de Bogen

Woord vooraf: het klooster is op reguliere dagen niet voor het publiek toegankelijk. Maar gelukkig hebt u dit prachtige magazine.

De officiële naam van de Congregatie is Liefdezusters van de Heilige Carolus Borromeus. De Congregatie bestaat sinds 1837 en is wereldwijd bekend als *Sisters of Charity of Saint Charles Borromeo* met vestigingen in Nederland, Indonesië, Tanzania en Kenia, Filippijnen, Oost Indonesië, België, Brazilië en Vietnam. Het klooster in Maastricht wordt beschouwd als het Moederhuis.

De zusters in Nederland hebben jaren gewerkt in de gezondheidszorg, het onderwijs en zorg voor de jeugd.

Adres: Sint-Servaasklooster 14
Website: https://www.cbsisters.net/moederhuis-maastricht

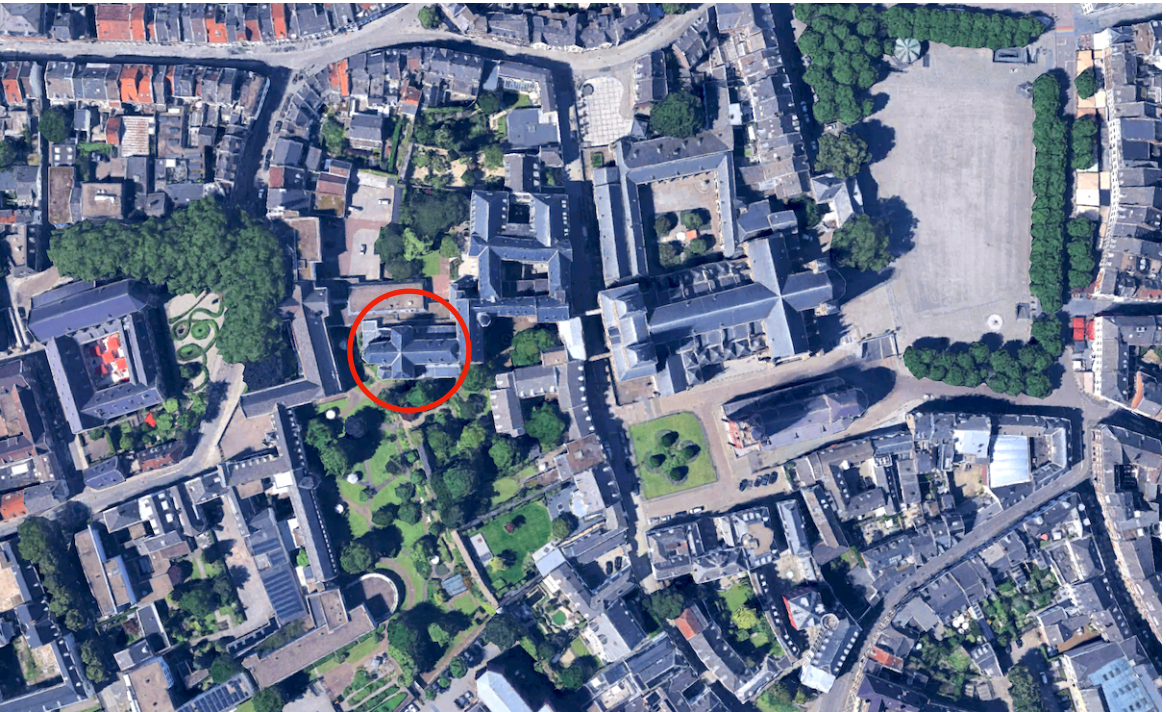

Het kloostercomplex ligt in het Kommelkwartier. Midden op de foto ligt de Sint-Servaaskerk, links het complex met in de cirkel de kapel. Het gebied behoorde tot het Kapittel van Sint-Servaas. Dat bestond vanaf de middeleeuwen tot 1797, toen de Franse overheerser alle kerkelijke instellingen ophief; het complex kwam leeg te liggen.

Gebouwen vielen aan de staat en werden vaak aan particulieren verkocht; de voormalige proosdij werd eigendom van de familie Behr.

In 1837 stichtte Elisabeth Gruyters (1789-1864) de Congregatie van de Liefdezusters van de heilige Carolus Borromeus, het eerste nieuwe klooster in de stad. Het liefdewerk bestond uit gratis catechismuslessen aan meisjes en later het verplegen van zieken, zorg voor wezen en onderwijs aan armen. Al snel breidde de Congregatie uit en was er meer ruimte nodig. In 1845 betrok de Congregatie het voormalige bezit van de familie Behr.

De Congregatie groeide verder en er was een grotere kapel nodig die op de plaats van de oude en kleine kapel op de binnenplaats zou komen te staan. Architect Johannes Kayser kreeg de opdracht.

Op de foto rechts zien we het beeld van de Heilige Carolus Borromeus en de ingang van de kapel in het proosdijgebouw dat uit 1682 stamt. Boven de boog zien we het beeld van Maria met Kind onder een neogotisch baldakijn.

Deze kerk (we spreken vanwege de afmeting niet meer over een kapel) is een grote, driebeukige kerk op een kruisvormig plattegrond, de apsis is vijfzijdig.

Opmerkelijk is de uitspraak dat iedere Maastrichtenaar de Zusters Onder de Bogen kent en dat maar weinig mensen het interieur van de kerk hebben gezien.

Architect Johannes Kayser (Harlingen, 11 november 1842-Den Bosch, 15 maart 1917) werkte in de jaren 1860 in Maastricht voor Pierre Cuypers bij de restauratie van de Sint-Servaaskerk. Hij heeft in Maastricht de volgende kerkgebouwen gerealiseerd: Sint-Pieter op de Berg (1872), Oud-Caberg (1875), Borgharen (1887), grafkapel Algemene Begraafplaats (1890), kapel Zusters Ursulinen (1890) en deze kapel (1899). Zijn bouwstijl is vooral neogotiek in baksteen.

In de toegangsdeuren zien we briefpanelen. Dat zijn oorspronkelijk gotische paneelversieringen die in de neogotiek ook toegepast werden. Binnen valt de rijkdom op en het prachtige ritme van bogen en ribben. De witte wandvlakken en plafonds accentueren de omlijstingen van bogen en vensters in rode en gele steen, zwarte marmeren zuilen met grote gebeeldhouwde kapitelen in bladmotieven, speklagen in gele steen. Ook dit is een 'aandagtige bidplaats'.

Van beneden naar boven zien we de grote spitsbogen met omlijsting van rood-gele baksteen. Ze worden ondersteund door de zwart marmeren pilaren met grijze basementen en kapitelen. Daarboven het ritme van de lancetramen. Dat deel wordt het triforium genoemd en omdat de ramen blind zijn, heet het 't pseudotriforium. Daarboven de bogen waarin drie lancetramen met transparant glas. Dat zorgt voor een prachtig licht in de kerk. Door de baksteen in witte muurvlakken is de tekening bijzonder fraai.

Het hoofdaltaar werd tussen 1900 en 1905 door het Geleense atelier voor kerkelijke kunst J.W. Ramakers en Zonen geleverd. We zien het hier met daarachter een vergulde retabel met neogotische torenopbouw met altaarciborie. Hieronder het meest rechter detail van de retabel: Bonaventura in verguld koper tegen een neogotisch gedecoreerde achtergrond. Het is een van de acht belijders.

Het zijaltaar links is het Maria-altaar. We zien in het midden de Sedes sapientiae, de zittende Maria met het Kind op haar schoot. Het beeld wordt ook wel de Zetel der Wijsheid genoemd. Hieronder in detail het rechter deel van de retabel. Ook van J.W. Ramakers en Zonen.

Het zijaltaar rechts is het Heilig Hart-altaar. We zien dat hart op de borst van de centrale figuur. Bovenin zien we een witte duif, symbolisch voor de Heilige Geest die neerdaalt. Voor het altaar staat een koorhek met prachtige kolommen in groene steen en vergulde kapitelen.

De biechtstoel, rijk versierd met gotische motieven, met raampjes aan de achterzijde. En een van de vier houten beelden op stenen sokkel. Dit beeld is de Heilige Elisabeth, gemaakt in 1902, het was ooit 'allerrijkst gepolychromeerd'.

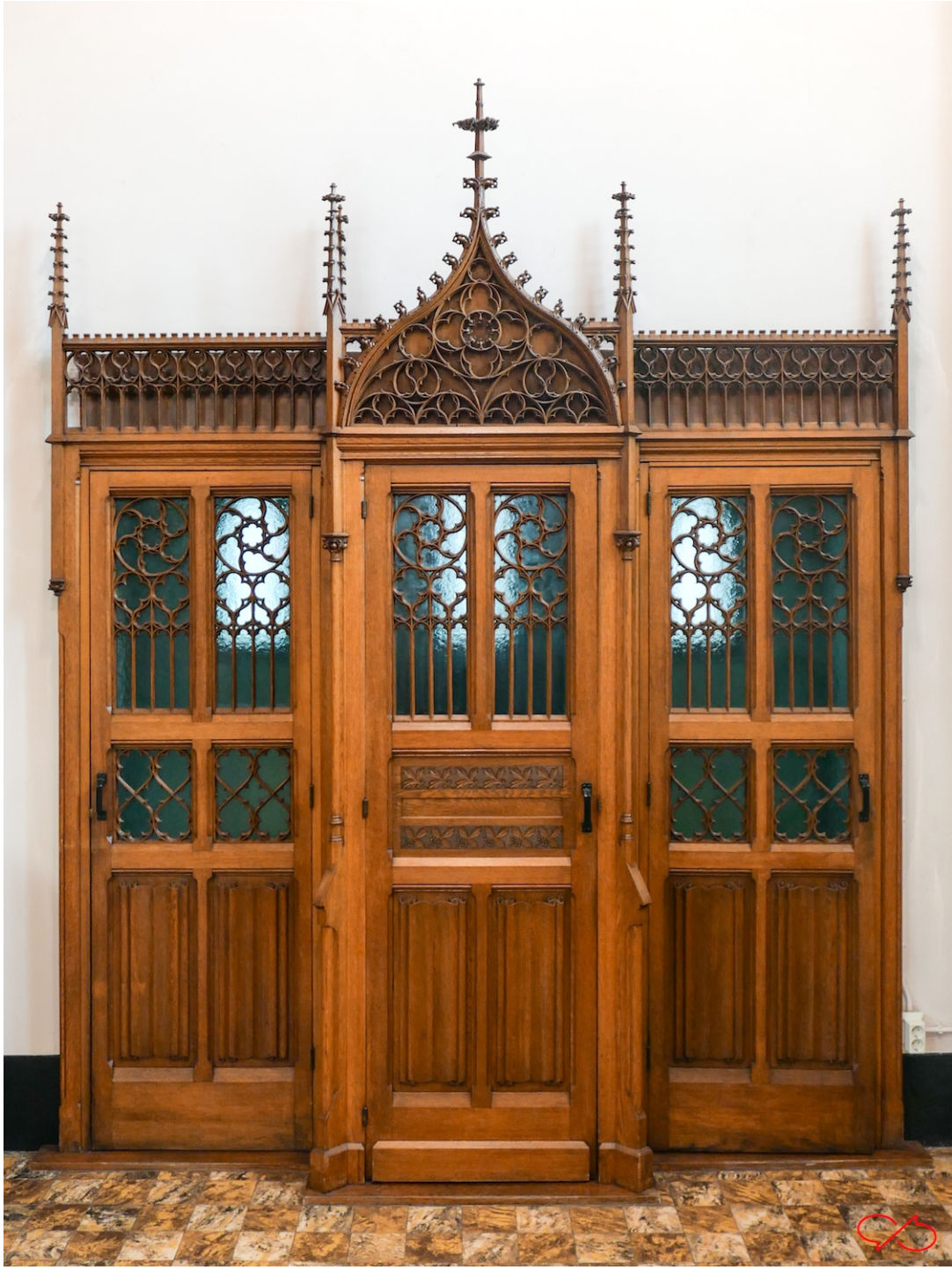

De Kruiswegstatie omvat geschilderde en deels vergulde reeks voorstellingen tegen rijk gedecoreerde neogotische achtergrond. Ze zijn gevat in een dubbele lijst. Statie 8: Jezus vermaant de wenende vrouwen. De statie is in 1911 gemaakt door de Groninger kunstschilder Franciscus Hermanus Bach (1865-1956). Zijn werk wordt als impressionistisch gezien.

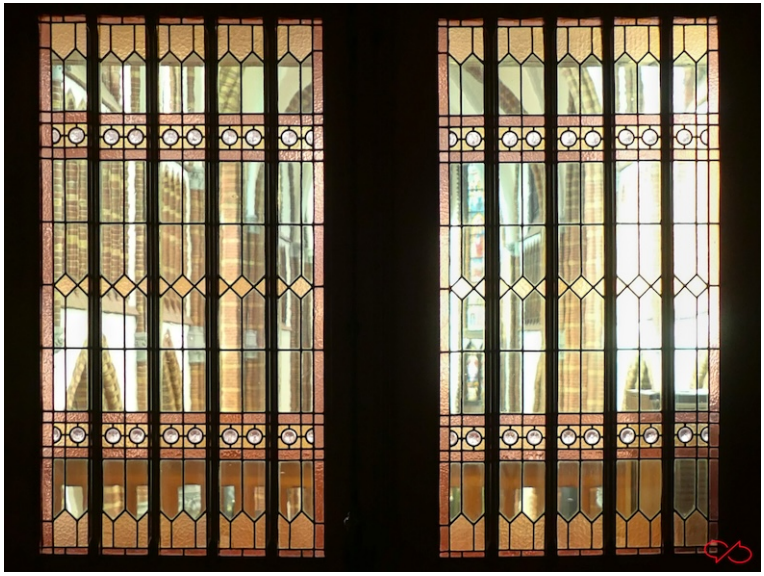

Een dubbele deur met glas-in-loodramen leidt naar de orgeltribune; het geeft een wonderlijke blik op het interieur van de kerk.

Onder het orgel is een spiegel. Daarmee kan de organist of de dirigent van het koor de priester zien. En het handelen van de priester bepaalt wanneer de muziek moet beginnen. Dit tweeklaviers orgel is gemaakt in 1926 door orgelbouwer Gebroeders Vermeulen uit Weert en het is geplaatst in 1937. Maar het orgel is niet meer in gebruik.

Er is een kleiner tweeklaviers orgel uit de jaren 60 rechts van het priesterkoor.

De glas-in-loodramen. Links drie ramen in de apsis. De twee buitenste van de vijf zijn transparant voor de lichtinval. De ramen zijn in 1900 gemaakt door Frans Nicolas en Zonen te Roermond. De beelden hiernaast staan in de nabijheid van de kerk.

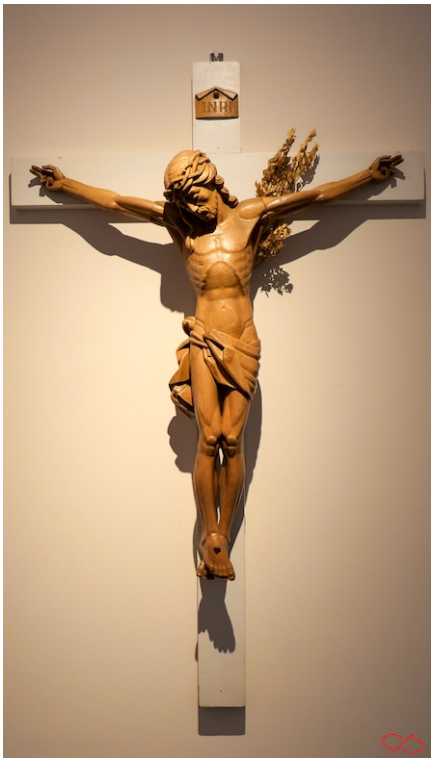

Naast de kerk is een kleine kapel. Voor missen in klein gezelschap. Met comfortabele stoelen; de zusters zijn van gezegende leeftijd, gemiddeld 93 jaar. Er zijn zes priesters die per toerbeurt de missen verzorgen. Rechts een voorstelling uit de kruiswegstatie.

We zien hier de ingang van het Moederhuis, boven de hoofdingang staat Carolus Borromeus in een neogotische nis. Het beeld is in 1873 gemaakt door L.G. de Leus.

De naam Onder de Bogen komt van de twee muren met steunbogen, boogvormige doorgangen, die hier staan om de gevels van het klooster en het westwerk van de Sint-Servaaskerk te behoeden voor instorten.

In de ruim 180 jaar van haar bestaan, is de Congregatie niet stil blijven staan. Het Moederhuis is de basis voor de wereldwijde Congregatie. Hier zetelt het algemeen bestuur van de Congregatie, het Generalaat, dat bestaat uit de generale overste en haar bestuursleden.

De Congregatie is gevestigd in Nederland (1837), Indonesië (1918), Noorwegen (1923 tot 2021), Tanzania (1959), de USA (van 1989 tot 2020), Filippijnen (1967), Vietnam (2004), Oost-Indonesië (2007), Brazilië (2007) en Kenya (2010).

Het werkterrein van de zusters: retraitehuizen, ziekenhuizen, scholen, pastoraal werk, het opzetten van kleine christelijke communiteiten, religieuze verenigingen voor recht en vrede, vooral onder armen, lijdenden en zij die leven aan de rand van de maatschappij.

In het Moederhuis wonen oudere zusters die ondersteund worden door jongere zusters uit andere gebieden.

Maastricht in Beeld kortweg MiB

MiB is een fotomagazine voor liefhebbers van de stad Maastricht. De opzet is simpel: interessante onderwerpen, behoorlijke foto's, korte stukken tekst met wat uitleg en achtergronden en een nette layout.

Dit magazine is gratis en komt uit de Boekenkast van Peter Scheele: https://pjscheele.nl

Ik wens u veel kijk- en leesplezier.

Peter Scheele

Colofon
Camera: Panasonic Lumix LX100, Make II
Bewerking: Adobe Lightroom Classic 14.0.1
Opmaak: Apple Pages 14.3
Font: Odile Light van Kontour
Foto's, tekst en opmaak: Peter Scheele